

Citace a citování

Petr Boldiš

Bibliografické citace jsou nezbytnou součástí odborného textu. Hlavním smyslem citování je zachytit myšlenkové vazby mezi originálním textem a použitými myšlenkami z jiných zdrojů. Základní důvody pro citování použité literatury jsou následující [ČVUT, 2002]:

- dokázat vlastní znalost tématu
- odkázat čtenáře na další literaturu
- dodržet autorskou etiku a zákon o autorských právech

Citační normy

Nejrozšířenější citační normou je v České republice norma ISO 690 a ISO 690-2. Celosvětově existují stovky různých citačních stylů, které mohou být svázány s určitými časopisy (Journal of Agronomy), nebo profesními organizacemi (např. Modern Language Association – MLA, American Psychological Association – APA), nebo jsou definovány v rámci komplexních norem pro formální úpravu odborného textu (Chicago Manual of Style). Následující text se zabývá pouze normami ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2, které se používají také na ČZU.

Nejdůležitější obecná pravidla

Základní pravidla pro citování můžeme shrnout do následujících bodů [Boldiš, 2000a]:

- Citace musí být přehledná a jednotná

Citační normy ISO 690 často nabízejí více způsobů zápisu citace. Pokud se pro nějaký z nich rozhodnete, je důležité držet se této varianty u všech citací v rámci jedné práce.

- Citace by měla být úplná

Pro identifikaci původního díla je vždy lepší, uvedeme-li co nejvíce údajů.

- Citujeme výhradně z primárních pramenů

K tomu, abychom předešli nepřesnostem a dodržovali citační etiku, musíme citovat pouze dokumenty, které jsme použili, tj. nepřebírat citaci z cizího materiálu.

- Údaje v citaci členíme do tzv. polí

Veškeré údaje v citaci dělíme do částí (tzv. polí podle předepsaného modelu). Pokud některý údaj chybí, toto pole vynecháme a pokračujeme dalším. Tato pole jsou oddělena předepsanými interpunkčními znaménky, které zapisujeme hned za posledním znakem v poli, tj. údaj-oddělovací znak – mezera – další údaj.

- V údajích zachováváme pravopisné normy pro daný jazyk a jazyk knihy

Pokud je kniha v cizím jazyce, údaje nepřekládáme. Jedinou výjimkou jsou údaje o fyzickém popisu knihy – zapisujeme např. 512 s. (stránek), případně další doplňující informace (příložen CD-ROM, 22 stran grafické přílohy).

- Je-li počet autorů jednoho díla vyšší než 3, zapisujeme pouze prvního uvedeného autora s vysvětlujícím dodatkem “et al.”

Citace knihy

Model

Příjmení, Jméno autora. *Název knihy*. Označení vydání. Místo vydání: Vydavatel, rok vydání. Počet stran. ISBN.

Příklady

ECO, Umberto. *Jak napsat diplomovou práci*. 1. vydání. Olomouc: Votobia, 1997. 271 s. ISBN 80-7198-173-7.

SMEJKAL, Vladimír. *Internet @ §§§*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2001. 284 s. ISBN 80-247-0058-1.

ČMEJRKOVÁ, S. - DANEŠ, F. - SVĚTLÁ, J. *Jak napsat odborný text*. 1. vydání. Praha: Leda, 1999. 256 s. ISBN 80-85927-69-1.

Citace kapitoly/části knihy

Model

Příjmení, Jméno autora. *Název knihy*. Označení vydání. Místo vydání: Vydavatel, rok vydání. Počet stran. ISBN. Lokace části.

Příklady

ČMEJRKOVÁ, S. - DANEŠ, F. - SVĚTLÁ, J. *Jak napsat odborný text*. 1. vydání. Praha: Leda, 1999. 256 s. ISBN 80-85927-69-1. Kapitola 11: Vertikální členění vědeckého textu, s. 223-240.

OpenOffice.org 1.1. Uživatelská příručka. 1. vydání. Brno: Computer Press, 2003. 168 s. Používání odkazů ve vzorcích, s. 98-101.

Citace sborníku

Model

Příjmení, Jméno autora. Název příspěvku. In *Název sborníku*. Editor sborníku. Označení vydání. Místo vydání: Vydavatel, rok vydání. Lokace stran příspěvku.

Příklady

Urban Rudolf. Možné přístupy k objektivizaci výdajů v resortu obrany. In *Objektivizace výdajů z veřejných rozpočtů. Sborník referátů z teoretického semináře pořádaného katedrou veřejné ekonomie EDF MU v Brně ve spolupráci s Asociací veřejné ekonomie*. Brno: Masarykova univerzita v Brně. Ekonomicko-správní fakulta. Katedra veřejné ekonomie, 1997. Část 4. Obrana a životní prostředí. s. 265-271.

Douda, V. - Jindra, J. Zběžný odhad procenta ztížených pracovních podmínek při těžbě v porostech poškozených střelbou. In *Lesnická ekonomika a úprava lesního hospodářství*. K vydání připravil kolektiv pracovníků pod vedením Květoně Čermáka. Praha: SZN, 1953. s. 57-83.

Citace seriálu jako celku

Seriálem se označuje časopis nebo jiná publikace, která vychází na pokračování. Tuto formu citace

používáme pouze pokud čerpáme z tohoto seriálu informace v podobě tiskových zpráv, drobných oznámení a podobně. Chceme-li citovat článek, použijeme model citace pro článek.

Model

Název: podnázev. Odpovědnost. Vydání. Místo vydání: Jméno vydavatele, rok vydání prvního čísla- *. Standardní číslo.

Příklady

Chip: magazín informačních technologií. Praha: Vogel, 1990- . Vychází měsíčně. ISSN 1210-0684.

Lesnická práce : časopis pro lesnickou vědu a praxi. Kostelec nad Černými lesy : Lesnická práce, 1922- . Vychází měsíčně.

Citace článku

Model

Příjmení, Jméno autora článku. Název článku. *Název časopisu*, datum nebo rok vydání, ročník, číslo, strany.

Příklady

Bruno, Denise - Richmond, Heather. The truth about taxonomies. *Information management journal*, 2003, vol. 37, no.2, s. 44-52.

Hrdý, I. Rukověť dobrého stylu psaní etymologických prací. *Zprávy československé společnosti entomologické při ČSAV*, 1970, roč. 6, č. 3-4, s. 60-88.

Citace webové stránky

Model

Příjmení, Jméno autora stránky. *Název stránky* [online]. Místo vytvoření: Datum vytvoření/datum aktualizace stránky [datum citace]. Adresa stránky.

Příklady

Katolický, Arnošt. *Příklad projektu k experimentování v prostředí MS Project 2000* [online]. Vystaveno 31.12.2000 [cit. 2004-11-24]. Dostupné z: <http://home.zcu.cz/~katolick/export1.ht.m>

Daněk, Dušan. *Možnost virtuálního vzdělávání pro malé a střední podniky v ČR* [online]. Publikováno 22.11.2004 [cit. 2004-11-24]. Dostupné z: <http://www.ustaf.cz/djdd/dipl/diplomka.htm>.

Odkazy na citace z textu

Pro odkazování z textu existuje řada způsobů. Jejich přehled uvádí ve svém materiálu například Petr Boldiš [2000]. V tomto textu se budeme věnovat pouze jedinému způsobu – uvádění autora a data publikace.

Rozeznáváme dva druhy citace z textu:

citaci doslovnou, kdy ve své práci uvádíme text z cizí práce

citaci parafrázovanou, kdy volně uvádíme myšlenky a závěry, které byly publikovány v cizí práci.

Oba druhy citace vedou k seznamu citací, který je zpravidla na konci práce. Účelem těchto odkazů je spojit část textu se zdrojem, ze kterého myšlenky či přesný text pochází. Odkaz uvádíme ve formě zápisu příjmení autora a roku vydání do závorek – např. [Novák, 2001]. Jména v odkazech mohou být pro přehlednost zapisována velkými písmeny, protože pak v textu odkazy lépe vyniknou.

Odkazy na citace se mohou přizpůsobit formulaci textu a odkaz tak může být ve formě uvedení autora jména v textu a přidáním roku vydání publikace, jak je to uvedeno v příkladu.

Příklad citace doslovné

Tyto výsledky komentuje Novotný [1999] slovy: *“Výběr vzorků pro testování se ukázal jako rozhodující; dosažené výsledky proto nemusí být zcela vypovídající.”* S ohledem na tyto okolnosti je nutné konstatovat...

Příklad citace parafrázované

Problematika e-learningu byla zkoumána nejprve v prostředí univerzit [Stefan, 1997], později i v prostředí komerčních firem v USA [Nowotny, 1998], později i v Asii [Chen, 1999] a v Evropě [Dietrich, 1999]. Další vývoj směřuje k zapojení e-learningu jako doplňku klasické výuky a později i k jeho prosazení jako samostatné formy vzdělávání [Chen, 1999].

Další podrobnosti k citování

Problematika citování je podrobně rozvedena v materiálech Boldiš [2000a] a Boldiš [2000b], případně přímo v citačních normách:

ČSN ISO 690 Bibliografické citace. Obsah, forma a struktura

ČSN ISO 690-2 Bibliografické citace. Část 2: Elektronické dokumenty nebo jejich části.

Použité zdroje:

1. BOLDIŠ, Petr. Bibliografické citace podle ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2. Část 1 – Citace: metodika a obecná pravidla. Verze 3.3.(2004). c1999-2004, poslední aktualizace 11.11.2004. Dostupné z: <http://www.boldis.cz/citace/citace1.pdf>
2. BOLDIŠ, Petr. Bibliografické citace podle ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2. Část 2 – Modely a příklady citací u jednotlivých typů dokumentů. Verze 3.0 (2004). c1999-2004, poslední aktualizace 11.11.2004. Dostupné z: <http://www.boldis.cz/citace/citace2.pdf>
3. *Proč citovat?* [online]. Praha: Výpočetní a informační centrum ČVUT, oddělení knihoven, 2002. Poslední změna 14. 1. 2002 [cit. 2004-11-16]. Dostupné z URL: http://platan.vc.cvut.cz/vychova/vychova2/bibl_citace/proc_citovat.html.

Boldiš, Petr. *Citace a citování*. Studijní a informační centrum České zemědělské univerzity v Praze, 2004. Tento materiál je dostupný i na stránkách <http://www.sic.czu.cz>. Tento materiál byl vytvořen v rámci grantu FRVŠ “Podpora informační výchovy na České zemědělské univerzitě v Praze” (grant č. 772/2004)